

Dades documentals sobre Joan Pola, un veí de Morella que es va traslladar a Cervera (1365)

Josep M. Llobet i Portella*

* Coordinador de la Facultat de Geografia i Història (UNED, Cervera). jllobet@cervera.uned.es

Resum

En l'article es comenten i es reproduueixen tres documents de 1365 de diferents transaccions comercials que va fer un veí de Morella que s'havia instal·lat a viure a Cervera, dues de les quals estaven relacionades amb el conreu del safrà.

Paraules clau: emigració, Morella, Cervera, conreu del safrà.

Abstract

In this article three documents from 1365 are reproduced and commented. The documents explain some commercial transactions made by a citizen of Morella while living in Cervera. Two of these transactions are related to the cultivation of saffron.

Key words: emigration, Morella, Cervera, cultivation of saffron.

Un dels diversos habitants del territori dels Ports que va anar a viure a Cervera en els temps passats fou Joan Pola.¹ Aquesta persona, que l'any 1365 constava com a oriünd de Morella però resident a Cervera, és esmentada en tres documents notariais cerverins. Segons el primer, el dia 2 d'agost d'aquell any 1365, Joan Pola comprà a Bernat Belló, un carnisser de Cervera, una cabeza de safrà que tenia en un tros de terra que era propietat de Ramon dels Arcs, situat al terme de Cervera, i l'empriu² que tenia sobre l'esmentat tros de terra. El preu de la venda fou fixat en 200 sous.

D'aquest document sembla desprendre's que Bernat Belló tenia cedida una part de la terra que posseïa al terme de Cervera Ramon dels Arcs per cultivar-hi safrà i allò que aquell dia vengué a Joan Pola va ser una cabeza de safrà, la qual, colgada sota la terra, ocasionaria el naixement de la planta, i el dret de sembrar i collir safrà, durant dos anys, en la terra cedida.

En el segon document notarial, que porta la mateixa data que el primer, Bernat Belló fa públic el reconeixement d'haver rebut de Joan Pola els 200 sous que importà la venda susdita.

I, mitjançant el tercer document, Joan Pola, aquell mateix dia, reconeixia que Bernat Belló li havia pagat tot allò que li devia. Atès que el document no concreta a què fa referència el deute, no podem saber quina era la seva causa.

Aquests tres textos notariais són interessants perquè ens ofereixen informació sobre un dels conreus de l'àmbit mediterrani més poc coneguts, el del safrà. Pere Verdés, un

1.- Altres personnes que, procedents dels Ports, s'establien a Cervera foren Pere Vidal, de Sorita de Morella, i Antoni Farrer, de Vallibona. Més dades a: Josep M. LLOBET I PORTELLA, «Establiment de Pere Vidal, un ferrer de Sorita de Morella, a la vila catalana de Cervera (1566)», *Papers dels Ports de Morella*, 1 (2002), p. 95-96; «Documents sobre una societat de mercaders (1485-1486)», *Actes de la XL Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Morella*, Castelló, 2000, vol. I, p. 135-137.

2.- L'empriu era el dret d'usar allò que era propietat d'una altra persona.

dels historiadors que més ha estudiat la producció i el comerç del safrà, afirma que «en el cas català, l'expansió va produir-se sobretot a partir del segle XIII, coincidint amb l'increment del consum de l'espècia a Europa, i ben aviat el rendiment elevat i la demanda creixent van fer que assolís un lloc molt destacat dins el panorama agrícola català».³ Quant a Cervera, sabem que era una població on hi havia una important producció i un actiu comerç d'aquest producte.⁴

Textos documentals

1

1365, agost, 2. Cervera

Bernat Belló, carnisser, habitant a Cervera, ven a Joan Pola, oriünd de Morella però actualment habitant a Cervera, aquella cabeza de safrà que té en un tros de terra propietat de Ramon dels Arcs, situat al terme de Cervera, i l'empriu que posseeix sobre l'esmentat tros pel preu de 200 sous.

Arxiu Comarcal de la Segarra (ACSG), Fons Notarial, Cervera, Anònims, *Llibre*, 1365-1366, f. 11v-12r.

Noverint universi quod ego Bernardus Beló, carniffex, habitator Cervarie, testimonio huius publici instrumenti, ubique suo pleno robore firmiter valituri, non vi, nom metu, non seductus, sed bono animo et spontanea voluntate, vendo, concedo et vendendo corporaliter trado seu quasi vobis Iohanni Pola, oriundo loci de Morella habitatorique dicte ville Cervarie et vestris ac quibus volueritis totam illam cappaciam safrani quam habeo in quodam trocio terre Raimundi dezs Archs, siti in termino Cervarie, al mas d'en Balager Adreyn, sicut affrontat cum honore Guillemi Cavalera et cum honore d'en Plana, et etiam omne ademprivium quod habeo in illa terra in qua dicta cappacia existit, quam terram tenere habeo a die erina ad duos annos inde venturos vigore venditionis de eadem per dictum Raymundum, mei fratre[m], cum publico instrumento inde XXIII die febroarii, anno a nativitate Domini M^o CCC^o LX° tertio, in posse notarii subscripti firmato, ut in eodem latius continetur. Et inde incontinenti, de dicta cappacia et etiam de dicto ademprivio,

Cabeces de safrà

Flors de safrà

3.- Pere VERDÉS PIJUAN, «El cultiu i el comerç de safrà a Catalunya durant l'Edat Mitjana», *Plecs d'història local*, 158 (juliol-agost 2015), p. 5-7.

4.- Pere VERDÉS i PIJUAN, «Una espècia autòctona: el comerç del safrà a Catalunya durant el segle XV», *Anuario de Estudios Medievales*, 31/2 (2001), p. 757-785.

vos dictum emptorem et vestros mito et pono in tenedonem et corporalm possessionem seu quasi ad habendum, tenendum, possidendum, dandum, vendendum, alienandum sive etiam retinendum et ad faciendum ibi et inde vestras et quorum volueritis in omnibus voluntates absque omne exceptione et retentione quam ibi vel inde non facio aliqua ratione. [*Segueixen diverses paraules interlineades*]. Et hanc venditionem vobis facio pretio ducentorum solidorum monete Barchinone terni, quorum bene vestri paccatus sum et contentus. Ideo renuntio exceptioni dicte pecunie non numerate, non habite et non recepte et venditionis predicte per me vobis non facte et doli mali et actioni in factum et legi qua iuvantur decepti ultra dimidiad vel in dimidia iusti pretii. Dans et concedens vobis dicto emptori et vestris gratis et ex certa scientia ad omnes vestras et vestrorum voluntates inde libere proprio faciendas quicquid predicta que vobis vendo plus iam dicto valent pretio vel sunt in posterium valitura. Convenio itaque et promito bona fide vobis dicto emptori quod totam iam dictam venditionem faciam vos et vestros et quos etiam volueritis habere, tenere et in pace possidere contra omnes et singulas personas ante causam, in causa et post causam. Et pro hiis attendandis et complendis et pro evictione premissorum obligo vobis et vestris me et omnia bona mea, moblia et inmobilia, habita et habenda. Et ut predicta firmius observantur iuro per Deum et eius sancta III^{or} evangelia coram posita et a me corporaliter manu tacta predicta attendere et completere et non in aliquo contrafacere seu venire iure aliquo, causa vel ratione que dici possit seu etiam nominari. Quod est actum Cerverie, secunda die augusti, anno a nativitate Domini M^o CCC^o LX° v^o. Sig+num Bernardi Beló, iurantis predicti, qui hec firmo et concedo.

Testes huius rei sunt Ffranciscus Vaell et Bernardus Fuster, Cerverie.

2

1365, agost, 2. Cervera

Bernat Belló, carnisser, habitant a Cervera, reconeix que Joan Pola, oriünd de Morella però actualment habitant a Cervera, li ha donat 200 sous, que són l'import de la cabeza de safrà i l'empriu que li ha venut.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, Anònims, *Llibre*, 1365-1366, f. 12r.

Noverint universi quod ego Bernardus Belló, carnifex, habitator Cerverie, confiteor me habuisse et recepisse numerando a vobis Iohanne Pola, oriundo de Morella, nunc dicte ville Cerverie habitatore, eos illos ducentos solidos barchinonenses quibus et quorum pretio vobis et vestris vendidi totam illam cappeciam safrani et omne ademprivium quod et quam habebam in quodam trocio terre Raimundi dezs Archs, prout in instrumento venditionis eiusdem die presenti paulo ante in posse notarii subscripti confecto hoc et alia latius continetur. Et quia veritas facti talis est. Ideo, renuntians exceptioni dicte pecunie non numerate et non recepte et doli, ffacio inde de predictis vobis fieri presens apoche instrumentum. Quod est actum Cerverie, secunda die augusti, anno a nativitate Domini M^o CCC^o LX° quinto. Sig+num Bernardi Belló predicti, qui hec firmo et concedo.

Testes huius rei sunt Ffranciscus Vaell et Bernardus Fuster, Cerverie.

3

1365, agost, 2. Cervera

Joan Pola, oriünd de Morella però actualment habitant a Cervera, reconeix que Bernat Belló, carnisser, habitant a Cervera, li ha pagat tot allò que li devia.

ACSG, Fons Notarial, Cervera, Anònims, *Llibre*, 1365-1366, f. 12v.

Noverint universi quod ego Iohannes Pola, oriundus loci de Morella, nunc habitator Cervarie, testimonio huius publici instrumenti confiteor et in veritate recognosco vobis Bernardo Belló, carniffici, dicte ville, quod esse per vos mihi plenarius bene et complete satisfactum super omnibus et singulis pecunie quantitatibus que mihi debueritis sive a me detinueritis aut sitis modo aliquo obligatus usque in hunc presentem diem quo presens scribitur instrumentum quacumque ratione, iure, titulo sive causa que dicti possit seu etiam nominari. Et quia veritas facti talis est. Ideo, renuntians exceptioni satisfactionis premissae per vos mihi non facte et pecunie non numerate, non habite et non recepte et doli, ffacio inde vobis et vestris de predictis omnibus et singulis bonum et perpetuum finem apocham ac legale pactum de ulterius non petendo et de non agendo in iudicio vel extra contra vos aut bona vestri sicut melius, plenius et utilius dicti scribi cogitari et intelligi potest bona fide ad vestrum semper comodum et vestrorum bonum, sanum et sincerum intellectum absque omni fraud et dolo. Et, si instrumentum vel instrumenta aut alia quovis documenta contra hec hostensa fuerit, cassa et vana ponitus, reputentur et restituantur ac asserentur vobis et vestris et mihi seu meis nunc prodesse valeant nec vobis aut vestris abesse. Quod est actum Cervarie, secunda die augusti, anno a nativitate Domini m° ccc° lx° quinto. Sig+num Iohannis Pola predicti, qui hec firmo et concedo.

Testes huius rei sunt Ffranciscus Vaell et Bernardus Fuster, Cervarie.